

KOLMESSA VIIKOSSA BAGDADIIN – IRAKIN SOTA 2003

Yleisesikuntamajuri, filosofian maisteri Kaarle Lagerstam ja
Yleisesikuntakomentajakapteeni Juha-Antero Puistola

Tämän artikkelin luotettavuutta heikentää saatavissa olevan informaation vaihteleva laatu ja tutkimusten vähäinen määrä. Molempien osapuolten informaatio-operaatiot vaikeuttivat todellisen kuvan syntymistä tapahtumista sodan aikana. Yhdysvallat pyrkinee sodan jälkeenkin antamaan omien joukkojensa suorituskyvystä mahdollisimman myönteisen kuvan, koska se lisää pelotevaikutusta. Yhdysvaltojen asevoimien puolustushaarat korostavat omaa osuuttaan operaatiossa budjetti-osuutensa kasvattamiseksi. Asevalmistajat julistavat järjestelmiensä erinomaista toimivuutta ja vaikevat havaituista heikkouksista.

1. VALMISTELUT

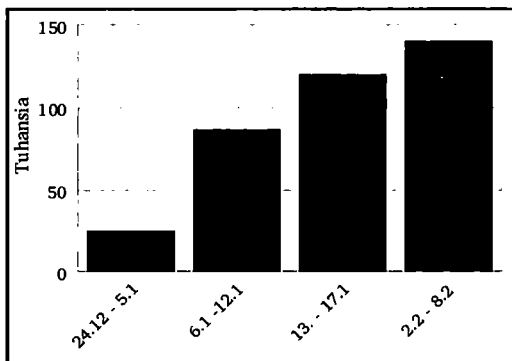
Ensimmäinen Persianlahden sota päättyi Yhdysvaltain johtaman liittouman voittoon. Maaliskuun toisena päivänä 1991 YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman, jossa saneltiin aselevon ehdot. Näiden ehtojen mukaan Irakin tuli lopettaa kaikki sotilaallinen toiminta, perua Kuwaitin liittäminen Irakiin, paljastaa kaikki tietonsa varastoimistaan kemiallisista ja biologisista aseista, vapauttaa kaikki ulkomaalaiset vangit sekä hyväksyä vastuu Kuwaitin miehityksen aikana aiheuttamista vahingoista. Seuraavana päivänä Irakin sotilasjohtajat hyväksyivät aselepoehdot. Saddam Hussein ei osallistunut allekirjoitustilaisuuteen.

Vaikka sotilaallinen toiminta aselevon myötä ainakin pääosin päättyikin, jatkoi Yhdysvaltojen Keskinen Voimaryhmä (CENTCOM) Irakin vastaisien operaatiosuunnitelmien laatimista ja testaamista. Suunnitelmat tarkastettiin vuosittain, mutta vasta presidentti Bushin ”Axis of Evil” -puheen jälkeen suunnitelmien toteuttaminen alkoi näyttää todennäköiseltä. Afganistanin sotilaallisen tilanteen vakiinnuttua suunnitelmien tarkastelua jatkettiin selvästi määrätietoisemmin. Varsinaisen hyökkäyspäätöksen ajankohdasta on lukuisia arvioita, mutta Jane’s Intelligence Review ilmoittaa lähteisiinsä perustuen lopullisen päätöksen syntyneen lokakuussa 2002.¹ Joka tapauksessa sotilaallinen ja poliittinen valmistelu jatkui määrätietoi-

sesti ja presidentti Bush hankki kongressin molempien huoneiden hyväksynnän toimilleen lokakuussa 2002 samaan aikaan, kun hän velvoitti ase-lajikomentajien neuvoston aloittamaan operaation suunnittelun. Kongressin hyväksynnän tarpeellisuudesta kiisteltiin pitkään ja osa hallinnosta oli sitä mieltä, että presidentti Bushilla oli jo vuonna 1991 annettu kongressin hyväksyntä sotatoimille. Heidän mukaansa Saddam Hussein ei ollut täytännyt aselepoehtoja. Toisen tulkinnan mukaan kongressin oikeutus iskulle oli osa päätöslauselmasta, jossa hyväksyttiin sotilaallinen toiminta terrorismia vastaan.

Sotilaalliset valmistelut olivat varsin pitkällä syksyllä 2002. Näyttävin julkisuuteen vuodatettu vuoropuhelu käytiinkin Keskisen Voimaryhmän komentajan kenraali Tommy R. Franksin ja puolustusministeri Donald Rumsfeldin välillä. Eri lähteiden mukaan puolustusministeri Rumsfeld olisi ollut valmis aloittamaan operaation hyvinkin pienillä joukoilla, joita olisi käytetty tarkasti määritettyjä hallinnollisia ja sotilaallisia kohteita vastaan. Kenraali Franks suhtautui äärimmäisen varovaisesti hurjiin visioihin ja vaati moninkertaista joukkomäärää suunnitelmien toteuttamiseksi. Loppujen lopuksi suunnitelmasta muotoutuikin kompromissi, jossa oli mittavan ilmavoiman ja erikoisjoukkojen lisäksi myös perinteisiin laajoihin panssarioperaatioihin kykenevä osa.²

Vuoden 2002 loppukuukausien aikana Yhdysvaltain sodanjohto ja erityisesti CENTCOM pelasivat sotapelejä, joissa Irakin vastaiset suunnitelmat testattiin ja operaation edellytykset tutkittiin. Saksaan sijoitettujen joukkojen esikuntia siirtyi harjoituksiin pääasiassa Kuwaitiin. Joukkojen keskitykset aloitettiin todenteolla jouluaattona 2002, jolloin lähtökäskyn sai 25 000 sotilasta, joista 11 000 oli erityisesti erämaataisteluun koulutettuja.

Kuva: Pentagonin julkaisemien keskitysmääräysten kehitys

Joukkojen siirtokäskyt annettiin vaiheittain ja perjantaina 10.1.2003 puolustusministeri Donald Rumsfeld määräsi lähtöön 35 000 sotilasta. Näistä puolet kuului merijalkaväkeen. Samaan aikaan merijalkaväen komentajat asettivat kaikki 175 000 aktiivipalveluksessa olevaa merijalkaväen sotilasta eroamis- ja siirtokieltoon. Vastaava toimenpide tehtiin edellisen kerran ensimmäisen Persianlahden sodan aikana vuonna 1991. Lauantaina 11.1.2003 Rumsfeld määräsi lähteväksi 27 000 sotilasta lisää. Nämä muodostuivat pääosin merijalkaväen, maahanlaskujoukkojen ja ilmavoimien henkilöstöstä.

Materiaalikuljetukset Persianlahdelle oli aloitettu jo huomattavasti ennen joukkojen siirtoa. Alueelle jo aiemmin ennakkovarastoidun materiaalin lisäksi Eurooppaan ja Diego Garciale varastoituja tarvikkeita siirrettiin Kuwaitiin samalla, kun suuria kuljetuseriä laivattiin myös Yhdysvalloista tulevalle sota-äyttämölle. Huolimatta julkisuudessa esitetyistä väitteistä materiaalikuljetusten viivästyemisistä ja hitaudesta hyökkäyksen edellyttämä materiaallinen valmius saavutettiin maaliskuun loppuun mennessä.

Sotaa oli valmisteltu paitsi joukkoja ja materiaalia siirtämällä myös estämällä Irakin ilmatoiminta eteläisellä ja pohjoisella lentokieltoalueella. Yhdysvaltain ja Ison-Britannian koneet toteuttivat sotien välissä yli 250 000 valvontalentoa, joiden aikana toteutettiin noin 400 ilmaiskua. Samalla kun YK:n turvallisuusneuvosto näytti päätyvän umpikujan Irak-päätöslauselmien muokkaamisessa, Keskeisen Voimaryhmän sotilasjohtajat esittivät lentokieltoalueen valvontalentojen tavoitteiden muuttamista taistelukentän muokkaamiseksi. Vaikka Iso-Britannia hanketta vastustikin, pommitukset muuttuivat itsepuolustusellisista hyökkäyksellisiksi jo ennen varsinaista sotaa. Vuoden 2003 aikana liittouman koneet hyökkäsivät ennen sodan syttymistä eri kohteita vastaan noin 60 kertaa tuhoten Irakin ilmapuolustusta, johtamisyhteyksiä sekä liikuteltavia ohjuslavetteja. Ilmahyökkäykset keskittyivät Kuwaitista Bagdadiin johtavien kahden tien suunnalle.

Osa massiivista joukkojen keskittämisestä oli viiden amerikkalaisen lentotukialusosaston ryhmittäminen iskuetäisyydelle Irakista. Osastoista kaksi toimi itäisellä Välimerellä ja kolme Persianlahdella. Uutta F/A-18E/F Super Hornet -koneita käytettiin lentotukialuksilta ensimmäistä kertaa. Uusi kone kykeni ottamaan entistä suuremman asekuorman ja toteuttamaan pidempiä lentoja kuin aiemmat versiot. Osittain tällä modernilla lentokalustolla ja osittain uusilla toimintamalleilla omaksumalla alueen valtioiden asettamat ilmatilan käyttörajoitusten vaikutukset lentotoimintaan kyettiin minimoimaan.³ Yhdysvaltalaisien lentotukialusten lisäksi alueella oli yksi Ison-Britannian lentotukialus.

Sodasta annetun tilastoraportin mukaan liittouma keskitti toiminta-alueelle noin 1800 ilma-alusta, joista 1477 oli kiinteäsiipisiä ja 186 helikopteria. Suurin osa koneista kuului Yhdysvaltojen ilmavoimiin, mutta myös kansalliskaartin (Air National Guard) ja laivaston ilmavoimien osuus oli merkittävä. Raportin lukuihin ei ole laskettu Yhdysvaltojen maavoimien eikä Ison-Britannian maavoimien, laivaston ja merijalkaväen helikoptereita. Nämä helikopterit mukaan lukien liittoumalla oli alueella käytössään jopa 2800 ilma-alusta.⁴

Joukkojen varustukseen ja koulutukseen oli annettu runsaasti resursseja. 3.Jalkaväkidiivisioona oli koulutettu aavikko-olosuhteisiin ja merijalkaväkiyksiköt olivat harjoitelleet runsaasti tulevia asutuskeskustaisteluja ajatellen. Maihinnousu- ja joint-operaatioita harjoiteltiin säännöllisesti Djiboutissa Afrikan itärannikolla. Osa taistelijoista oli jo aikaisemmin osallistunut joko ensimmäiseen Persianlahden sotaan tai sodan jälkeiseen valmius- ja harjoitustoimintaan Kuwaitissa. Lentäjät olivat tutustuneet toiminta-alueeseen valvontalentojen ja simulaatioiden avulla.

Vielä osittain tuntematon mutta epäilemättä tärkeä osa sodan valmisteluja oli erikoisjoukkojen toiminta Irakissa. Tämänhetkisten tietojen mukaan erikoisjoukot maalittivat tärkeitä kohteita, valmistelivat Pohjois-Irakissa tapahtuvaa maahanlaskua ja etsivät Irakin ohjusasemia Länsi-Irakissa jo paljon ennen varsinaista sotaa. Kenraali Franksin ilmoitetaan käyttäneen jopa 10 000:a erikoisjoukkoihin lukeutuvaa taistelijaa Irakissa. Irakin armeijan johtoa vakuutettiin ja lahjottiin olemaan taistelematta. Tähän tähtäsi myös massiivinen informaatioodankäynti, johon kuului perinteisten massoille tarkoitettujen lentolehtisten, radio- ja TV-lähetysten lisäksi teksti- ja sähköpostiviestit valikoiduille vastaanottajille.⁵

Kaikkien toimien jälkeen alueen voimasuhteet kääntyivät liittouman eduksi. Liittoumalla oli ehdoton ilman- ja merenherruus. Irakilaisilla oli pelkkiä numeroarvoja tarkastellen kuitenkin 450 000 jalkaväen taistelijaa, joista noin 80 000 arvioitiin kuuluvan erilaisiin eliittiyksiköihin sekä noin 3000 taistelupanssarivaunua. Termi eliittiyksikkö on suuresti harhaanjohtava, eikä näillä yksiköillä tosiasiallisesti ollut edes tavallisen liittouman yksikön taisteluarvoa.⁶ Liittoumalla oli noin 250 000 sotilasta ja noin 600 taistelupanssarivaunua. Irakin panssari- ja panssarintorjuntakalusto oli kuitenkin YK:n vuonna 1990 asettamien kauppajoihtusten seurauksena auttamattomasti vanhentunut. Yhdysvaltojen M1A1 panssarivaunu osoittautui täysin ylivoimaiseksi ja Irakin taistelupanssarivaunuja tuhottiin jopa Bradley-taistelujoneuvoilla. Lisäksi liittoumalla oli täydellinen tiedusteluylivoima ja taisteluvaruuden hallintakyky.

Tammikuussa 2003 Yhdysvaltain 3.Jalkaväkidivisioona oli ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan Kuwaitissa. Lisäjoukkoja saapui jatkuvasti alueelle, mutta valmistelut näyttivät silti viivästyvän ja erityisesti Turkin ottama kielteinen asenne Yhdysvaltojen joukkojen läpikulkuun näytti vaikuttavan erityisen haitallisesti hyökkäysvalmisteluihin. Alun perin Turkin läpi oli ajateltu kuljetettavan jopa 60 000 sotilaan vahvuinen joukko, jolla Irakin pohjoinen rintama olisi sidottu ryhmitysalueelleen.⁷ Turkin parlamentin lopullisesti kieltäytyttyä joukkojen läpikulusta kenraali Franks ylläpiti pohjoisen suunnan uhkaa sodan syttymiseen asti jättämällä 4.Jalkaväkidivisioonan materiaalin aluksille Välimerelle. Sodan syttyttyä kuljetusalukset suuntasivat kohti Kuwaitia. Pohjoisen rintaman uhka ja kurdialueen epävakaa tilanne olivat osasyynä siihen, että Irakin asevoimista mittava osa oli sodan syttyessä ryhmitettynä Bagdadin puolustuksen kannalta väärään ilmansuuntaan.

Turkin kanta muutti Yhdysvaltain suunnitelmaa, johon kuului 4.Jalkaväkidivisioonan isku Pohjois-Irakiin ja edelleen Mosuliin sekä Tikritiin. 3.Jalkaväkidivisioonan, 101.Maahanlaskudivisioonan, 1.Merijalkaväkiarmeijakunnan sekä Ison-Britannian 1.Panssaridivisioonan hyökkäys Etelä-Irakiin ja edelleen Bagdadiin. Suunnitelman poliittisen ohjeiden mukaan tavoitteena oli Saddam Husseinin hallinnon kaataminen, Irakin joukkotuhousoseiden etsintä ja tuhoaminen, terroristien etsintä sekä Irakin öljykenttien haltuunotto ja varmistaminen. Samalla tarkoituksena oli kerätä tietoa kansainvälisistä terroristijärjestöistä, laittomasta asekaupasta sekä luoda edellytykset uuden hallinnon perustamiselle. Yhtenä tavoitteena oli myös Irakin yhtenäisyyden säilyttäminen sekä tukikohtien perustaminen mahdollisia jatko-operaatioita varten.⁸

Vaikka operaatiosuunnitelma muuttuikin, eivät strategiset tavoitteet muuttuneet. Hyökkäyksen aloitus kuitenkin yllätti paitsi irakilaiset myös sotilasiantuntijat ympäri maailmaa. Julkisuuteen vuodettujen suunnitelmien perusteella operaation piti alkaa massiivisella ilmavoimien käytöllä – tulivalmistelulla, josta käytettiin termiä ”shock and awe”.⁹ Sen asemesta varsinainen sota alkoi täsmäiskuilla, jotka oli suunnattu suoraan Saddam Husseinia vastaan. Iskuja seurasi maajoukkojen nopea tunkeutuminen eteläisen Irakin hiekka-aavikkoa pitkin kohti Bagdadia, ennen kuin varsinainen ilmaoperaatio käynnistyi.

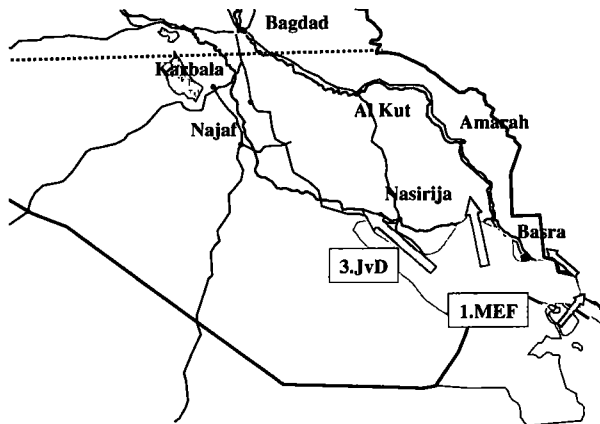
2. ENSIMMÄINEN VIIKKO - BAGDADIN PORTEILLE

Sota alkoi 20.3. iskulla, jonka tarkoitus oli tuhota Irakin ylin johto. Irakin alueella olevalta tiedustelulta oli saatu vihi siitä, että Saddam Hussein pitää neuvottelutilaisuuden Bagdadissa. Iskuun osallistui mm. kuusi sotalaivaa, jotka ampuivat noin 40 Tomahawk risteilyohjusta ja kaksi F-117 konetta täsmäasein. Tämä operaatio, kuten useat muutkin johtoa vastaan suunnatut iskut, epäonnistui. Joko iskut eivät tuhonneet haluttua kohdetta tai tiedustelutiedot olivat vääriä.

Liittouman maaoperaatiot voidaan jakaa viiteen osaan:

- Päähyökkäyksestä vastasi V armeijakunta, jonka tuli edetä aavikon kautta nopeasti Bagdadin alueelle ja saartaa kaupunki lännestä
- Tukihyökkäyksen suoritti 1.merijalkaväkiarmeijakunta (1.MEF), jonka tehtävänä oli edetä Eufraatin itäpuolelta kohti pohjoista ja saartaa Bagdad idästä
- Brittien johtaman divisioonan tehtävänä oli suojata lähtöalue ja vallata Basra
- Pohjoisen ”rintaman” tehtävänä oli sitoa irakilaiset joukot alueelle ja samalla estää kurdeja valtaamasta laajoja alueita. Pohjoinen rintama suunniteltiin hoidettavan mahdollisimman vähin joukoin.
- Läntisen ”rintaman” tehtävänä estää irakilaisia käyttämästä ohjuksia Israelia vastaan. Osasto muodostui suurelta osin erikoisjoukoista.

Kaikkien edellä mainittujen operaatioiden keskeisenä tukena olivat ilmoitukset, jotka vastasivat suuresta osaa tiedustelua ja tulenkäyttöä.

Kuva: Maahyökkäyksen käynnistyminen ja suuntautuminen

Alle vuorokausi ensimmäisistä ilmaiskuista liittouman maavoimat aloittivat etenemisen Irakin rajan yli kohti pohjoista. Nopean maahyökkäyspäätöksen taustalla oli arvio siitä, että Irak saattaisi käyttää joukkotuhoaseita lähtöalueella suppeassa ryhmityksessä olevia joukkoja vastaan. Välittömästi alkavalla maahyökkäyksellä toivottiin samalla horjutettavan irakilaisia niin, että koko puolustusjärjestelmä romahtaisi muutamassa päivässä.

Irakilaiset eivät jääneet sodan alussa täysin toimettomiksi, vaan ampuivat kaksi lyhyen kantaman ballistista ohjusta Kuwaitiin. Edellisestä Persianlahden sodasta kehitetyt Patriot - ohjukset tuhosivat molemmat ohjukset.

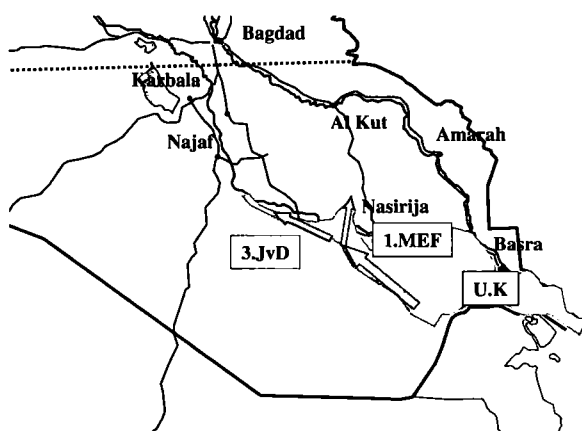
Ilmaoperaatiot voimistuivat nopeasti. Sodan kolmen ensimmäisen päivän aikana noin 2500 ohjusta tai pommia osui irakilaiskohteisiin.¹⁰ Ensiskujen onnistumista edesauttoi ainakin 50 erikoisjoukkojen ryhmää, jotka olivat soluttautuneet alueelle ennen taistelutoiminnan alkua.

Brittien vastuulla olevalla toimintasuunnalla onnistuttiin valtaamaan Basran eteläpuolinen niemimaa ja estämään lähialueen öljylähteiden sabotointi.

Pohjoisella rintamalla tapahtumat olivat vähäisiä sodan alkupäivinä. Pohjoisen keskeisiin kaupunkeihin Tikritiin, Mosuliin ja Kirkukiin tehtiin joihtakin ilma-iskuja.

21.3. Hyökkäys pääsi varsinaisesti vauhtiin.

Amerikkalainen V armeijakunta eteni 150 km syvyyteen Nasirijan tasalle, jossa se kohtasi ensimmäisen kerran vastarintaa¹¹. Irakilaiset olivat siis laiminlyöneet aavikkosivustan puolustuksen täysin. Aavikkoalueen puo-

Kuva: Maahyökkäyksen jatkuminen. Tilanne 21.3.2003. Samaan aikaan erikoisjoukot valtasivat H2 ja H3 kentät Länsi-Irakissa.

lustus oli tietysti hankalaa, mutta yksittäiset panssarintorjuntaohjuksin varustetut partiot olisivat voineet hidastaa amerikkalaisten etenemistä merkittävästi. Joukot kiersivät asutuskeskukset ja joukkojen pääosa ohitti Nasirijan kaupungin vielä samana päivänä.

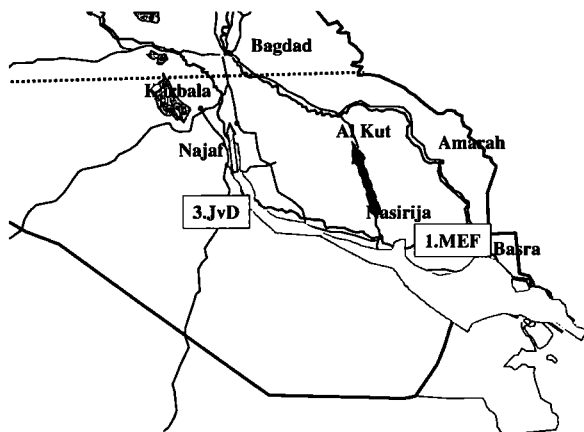
Basran suunnalla eteneminen oli hitaampaa ja joukot kohtasivat kiivaampaa vastarintaa. Irakilainen 51.divisioona osin hajosi ja osin vetäytyi Basran kaupunkiin.

Lännessä erikoisjoukot valtasivat kaksi strategisesti tärkeää lentokenttää ja pyrkivät estämään ohjusten laukaisun Israelin suuntaan. Mitään tietoa irakilaisten yrityksistä tehdä näin ei ole, sillä yhtään Israeliin kantavaa Scud-ohjusta ei ole löytynyt Irakista.

Noin 1000 täsmäasetta laukaistiin lamauttamaan Irakin johto, johtamisjärjestelmä ja ilmapuolustus. Aseet toimivat ja suurelta osalta osuivat kohteisiinsa, mutta toivottua vaikutusta, koko järjestelmän romahtamista, ei saatu aikaan. On huomioitava, että irakilaisilla oli tiedossa jo etukäteen se, että liittouma pyrkisi shokkivaikutukseen. Näin ollen on oletettavaa, että ainakin joitakin varajärjestelmiä oltiin kyetty rakentamaan.

Amerikkalaiset Najafin tasalla

22.3 V armeijakunnan kärjessä hyökkäävä 3.Jalkaväkidivisioona saavutti Najafin kaupungin noin 160 km Bagdadista etelään. Divisioonan kärki oli siis edennyt lähes 400 kilometriä kahdessa vuorokaudessa. Tosin voidaan todeta, että varsinainen vastarinta oli ollut olematonta. Nopea me-

Kuva: Tilanne huoltotauon alussa. Liittouman tukihyökkäys oli pysähtynyt. Tilanne pysyi lähes muuttumattomana, kunnes liittouma jatkoi hyökkäystä 2.4.

nestys heijastui liittouman sodanjohdon kommenteista ja sodan nopeaa päättymistä uskallettiin jo toivoa.

Basrassa brittien johtamat joukot eivät kyenneet etenemään kaupungin keskustan alueelle aluetta puolustavien irakilaisjoukkojen vetäytyttyä puolustusasemiin. Irakilaiset kykenivät jatkamaan vastarintaan Basrassa vielä noin kaksi viikkoa. Jälleenrakentamisen kannalta oli kuitenkin tärkeää, että liittouman joukot olivat onnistuneet estämään Basran alueella olevien suurten öljykenttien tuhoamisen. Irakilaiset olivat onnistuneet kuitenkin sytyttämään noin 30 öljylähdettä.

Amerikkalaiset päättävät lopullisesti siirtää 4.JvD:n Kuwaitiin ja Turkin edustalla olevat noin 20 laivaa määrättiin purjehtimaan uuteen määränpäähän.

3.Jalkaväkidivisioonaa pysäytettiin 23.3. Najafin tasalle huoltoa varten. Joukot alkoivat olla fyysisesti väsyneitä usean vuorokauden valvomisen jälkeen. Väkivaltaista tiedustelua suorittava 7. ratsuväkirykmentti sitä vastoin jatkoi etenemistä Najafin ohi kohti Bagdadia. 101.Maahanlaskudivisioonaa aloitti etenemisen Kuwaitista kohti Bagdadia. Divisioonan tavanomaiseen toimintaan kuuluu 100-250 km ”hypyt”, jotka toteutetaan yhden vuorokauden aikana helikopterin. Kevyt ja hyvin koulutettu divisioonaa soveltuu hyvin kaupunkitaisteluun ja sitä olikin suunniteltu käytettävän Bagdadin valtaamiseen.

Amerikkalaisten tukihyökkäyksen suunnassa alkoi kehittyä vaikeuksia. Koska 1.Merijalkaväkiarmeijakunta oli saanut tehtäväkseen edetä Nasirija - Al Kut suunnassa. Liikenneyhteyksien kannalta keskeisen Nasirijan kaupungin puhdistaminen oli operaation jatkamisen edellytys. 1.Merijalkaväkiarmeijakuntaan kuuluva rykmentti kohtasi kuitenkin kaupungissa kiihvasta vastarintaa ja yhdessä päivässä kärsi yli sadan miehen tappiot. Näistä tosin kaatui vain 9 sotilasta. Kaatuneiden pieni määrä viittaa siihen, että amerikkalaisten evakuointijärjestelmä ja ensihoito toimivat hyvin. Yksittäisen sotilaan suojaruustuksen merkitys on varmasti ollut myös merkittävä.

Helikopterit hyökkäävät!

V armeijakunnan joukot saivat taistelukosketuksen Bagdadin uloimpaan puolustusvyöhykkeeseen 24.3. Puolustusvyöhyke sijaitsi noin 100 km Bagdadista etelään. Siihen oli ryhmitetty irakilaisten armeijakunta. Uljaat nimet omaavat Medina, Nebukadnessar ja Al Nida divisioonat muodostivat tämän tasavaltalaiskaartin eteläisen armeijakunnan.

Karbalan alueella ryhmittyneitä Medina-divisioonan joukkoja vastaan hyökkäsi ensimmäisenä 11. Lentoprikaati (11. Aviation brigade). Se toteutti massiivisen helikopterihyökkäyksen, jonka tarkoituksena oli tuhota mahdollisimman suuri määrä vastustajan panssarivoimasta. Operaatioon osallistui mm. 32 AH-64 Apache taisteluhelikopteria. Helikopteriosaston isku epäonnistui pahoin. Kaksi helikopteria putosi ja lähes kaikki helikopterit saivat osumia. Helikopteriosaston irakilaisille aiheuttamat tappiot jäivät muutamaaan panssarivaunuun. Washington Postin haastattelussa eräs lentäjäveteraani kertoi: ”ilmatorjuntatulta tuli joka suunnasta. Meitä ammuttiin edestä, takaa, vasemmalta ja oikealta”.

Näyttää siltä, että rintamalinjaton nykyaikainen taistelukenttä on helikoptereille haastava toimintaympäristö. Hyviä turvallisia tuliasema-alueita ei löydy samalla tavalla kuin joissakin aikaisemmissa operaatioissa. Lisäksi on huomattava, että panssaroitukaan helikopteri ei ole haavoittumaton. Se kestää osumia tuhoutumatta, mutta käsiaseiden ja kevyen ilmatorjunnan aiheuttamat vauriot pakottavat aikaa vieviin korjauksiin.

Keski-Irakissa alkoivat rajut hiekkamyrskyt, jotka ovat alueelle tyypillisiä tähän vuodenaikaan. Myrsky aiheutti amerikkalaisille monenlaisia hankaluuksia ja lykkäsi V armeijakunnan hyökkäystä kohti Bagdadia.

Selustan ongelmat jatkuivat. Najafin ja Nasirijan kaupunkialueella irakilaiset taistelivat osin sitkeästi. Tosin irakilaisten toiminta oli välillä erittäin taitamatonta. Esimerkiksi amerikkalaisvaunuja (A1 Abrams) vastaan hyökättiin konekiväärein varustetuin Pick-up ajoneuvoin.

Irakilaisten sissitoiminta aktivoitui samanaikaisesti. Sissit eivät kuitenkaan kyenneet aiheuttamaan suuria tappioita, mutta toiminta uhkasi huoltokuljetuksia. Näin ollen amerikkalaiset joutuivat sitomaan joukkoja alueelle huoltoyhteyksien suojaamiseen. Osa kärkijoukkojen huollosta jouduttiin suorittamaan helikopterein.

Britit taistelivat edelleen Basran esikaupungeissa. Yllättäen noin 50 T-55 vaunua lähti etenemään kohti satama-alueetta. Brittien tykistö ja Harrier-koneet tuhosivat näistä noin 40 %. Tämän Irakilaishyökkäyksen syy on jäänyt epäselväksi. Voi olla, että ylijohdo vaati aktiivisuutta, jota sitten paikalliset rintamakomentajat osoittivat tällä tavalla.

Muuten irakilaisten toimintaa leimasi passiivisuus. Jatkuva tiedustelu- ja ilmaylivoima ei mahdollistanut suurten irakilaisten joukkojen liikkeitä koko sodan aikana. Amerikkalaiset havaitsivat joukkojen siirrot ja tuhosivat etenevän joukon nopeasti yleensä ilmavoimien avulla.

Hiekkamyrsky jatkuu..

25.3. jollakin alueilla näkyvyys supistui muutamaan kymmeneen metriin. Myrskyn suojassa pienehköt irakilaisjoukot onnistuivat etenemään noin 100 metrin päähän amerikkalaista Najafin alueella. Syntyneessä taistelussa irakilaiset onnistuivat vaurioittamaan paria lähes tuhoutumattomana pidettyä Abrams- panssarivaunua. Tappiot olisivat saattaneet olla suurempiakin, mutta osa irakilaisten ampumista panssarintorjunta-aseiden kranaateista ei räjähtänyt. Ne oli ammuttu niin läheltä, että syyttimet eivät ehtineet virittyä ennen osuaa.

Hiekkamyrsky esti helikopterioperaatiot. Amerikkalaiset kompensoivat tätä lisäämällä kiinteäsiipisten koneitten lentomääriä 1400 suoritukseen päivässä. GPS- ohjautuvat pommit toimivat hyvin heikosta säästä huolimatta. Myös risteilyohjuksilla kyettiin iskemään irakilaisten keskeisiin kohteisiin.

1.Merijalkaväkiarmeijakunnan joukot onnistuivat ylittämään Eufratin ja jatkamaan etenemistä kohti Al Kutia, jota puolusti yksi tasavaltalaiskaartin divisioona. Tuntemattomaksi jääneestä syystä irakilaiset eivät räjäyttäneet Eufrat-joen siltoja, vaikka osa silloista oli panostettu. Alunperin amerikkalaiset sotilaat pitivät nimenomaan satoja metrejä leveän Eufrat-joen ylitystä ehkä koko sodan vaikeimpana operaationa.

3. TOINEN VIIKKO (26.3-1.4) - HUOLTOA JA HIEKKAMYRSKYJÄ

Hiekkamyrsky vaikeutti amerikkalaisten toimintaa vielä 26.-27.3. Eri-tyisesti 101.MhlD joutui odottamaan toimeettomana, sillä helikoptereita ei voitu käyttää juuri lainkaan. V armeijakunnan tiedustelurykmentti sitä vastoin käytti huonoa näkyvyyttä hyväkseen ja soluttautui irakilaisten puolustusryhmyksen läpi. Näin sen onnistui vallata tärkeä Eufrat-joen ylittävä silta.

Hiekkamyrskyt laantuivat Keski-Irakissa 27.3. Karbalan alueella kyettiin taas käyttämään helikoptereita ja rynnäkkökoneita. Iskujen pääosa kohdistettiin seuraavan viikon ajaksi Bagdadin ympäristöön ryhmittyneitä viittiä tasavaltalaiskaartin divisioonaa vastaan.

V armeijakunnan komentaja määräsi neljän päivän tauon hyökkäykselle. Taukoon oli useita syitä. Kalustoa ja miehiä tuli huoltaa ennen hyökkäystä Bagdadia vastaan ja huollon tuloa vaikeutti irakilaisten iskut huolto-
kuljetuksia vastaan. Lisäksi katsottiin, että tasavaltalaiskaartin taistelukykyä piti ilma-aseella heikentää ennen läpimurtoa.

Amerikkalaisten 101.Maahanlaskudivisioonan ja 82.Maahanlaskudivisioonan joukot vapauttivat 3.Jalkaväkidivisioonan joukot selustan puolustustehtävistä. On selvää, että amerikkalaiset eivät olleet varautuneet laajamittaisiin selustasuojaustehtäviin. Esimerkiksi 82.divisioonan joukkoja oli suunniteltu käytettävän maahanlaskuoperaatioon Karbalan alueelle. Selustan vastarintapesäkkeiden puhdistamiseen käytettiin myös AC-130 Spectre tulitukikoneita.

Merijalkaväen hyökkäys kohti Al Kutia edistyi vähitellen. Toimintaa helpotti, että Nasirijan kaupungin alueella kulkevat liikenneyhteydet saatiin vähitellen suojattua. Toiminnan vaikeudet ymmärtää kuin huomioi sen, että Nasirija on noin 400 000 asukkaan tiiviisti rakennettu kaupunki.

29.3. tapahtui ensimmäinen itsemurhaisku amerikkalaisia vastaan. Najafissa tehdyssä iskussa neljä amerikkalaista sai surmansa. Tämän pelättiin olevan alkua laajemmalle itsemurhaiskukampanjalle.

Amerikkalaisia askarrutti irakilaiden vahvat voimat pohjoisessa. Näiden joukkojen siirtyminen etelään olisi aiheuttanut lisävaikeuksia. Samalla amerikkalaiset halusivat varmistaa kurdialueen hallinnan sodan jälkeen. Alueelle määrättiin Italiaan sijoitettu 173.Maahanlaskuprikaati. Prikaatin ensimmäinen taistelupataljoona pudotettiin kurdialueelle 26.3. Se otti haltuunsa lentokentän ja näin varmistoi lisäjoukkojen tulon alueelle. Kaiken kaikkiaan joukko oli lähinnä symbolinen, sillä Bagdadin pohjoispuolella irakilaisilla oli yli 10 divisioonaa.¹²

Erikoisjoukot toimivat pohjoisessa aktiivisesti. Ne paikansivat Pohjois-Irakin alueella olevan terroristiorganisaatio Ansar Al-Islamin tukikohdan. Tulivalmisteluna vuoristotukikohtaan ammuttiin 50 risteilyohjusta. Tämän jälkeen erikoisjoukot ja kurditaistelijat valtasivat tukikohdan.

Ilmavoimien ja tykistön tuli tuotti jatkuvasti tappioita Bagdadin ympäristöön ryhmitetyille joukoille. Eryityisesti tasavaltalaiskaartin raskasta Medina-divisioonaa vastaan tehtiin viikon aikana kymmeniä ilmaiskuja. Liittoutuman ilmavoimat iskivät myös Bagdadia vastaan hellittämättä. Iskuista huolimatta Irakin televisio toimi ajoittain ja hallinto vannoi vastarinnan varsinaisesti alkavan kun taistelu Bagdadista alkaa.

Britit jatkoivat hidasta etenemistään kohti Basran keskustaa. Iskuilla pyrittiin tuhoamaan puolustajien johto. Arveltiin, että väestö toivottaa joukot tervetulleeksi, kun hallinnon edustajat eivät enää kontrolloisi tilannetta. Eryityisesti toivottiin Basran shiia- väestön kansannousua. Se olisi samalla ollut eräänlainen esimerkki Bagdadin asukkaille.

4. KOLMAS VIIKKO – TAISTELU BAGDADISTA

Liittouman huoltotauko päättyi ja läpimurto kohti Bagdadia alkoi 2.4.2003. Vuorokauden aikana liittouman merkittävin saavutus oli Bagdad-divisioonan tuhoaminen Al Kutin kaupungin ympäristössä sekä kaupungin pohjoispuolella olevan sillan haltuunotto. Bagdadin eteläpuolella liittouma jatkoi hyökkäystään, eikä kohdannut merkittävää vastarintaa Irakin tasavaltalaiskaartin eliittiyksiköiltä. Yhdysvallat käytti Irakin eliittiyksiköitä vastaan uudentyyppistä ohjautuvaa rypälepommia.

Irakilaisten vastarinta Etelä-Irakissa jatkui edelleen. 101. Maahanlaskudivisioonana oli edelleen taistelussa Najafin kaupungissa. Irakilaisten ilmoitettiin mm. linnoittautuneen moskeijan alueelle ja tulittavan sieltä liittouman joukkoja. Amerikkalaisten sotilasjohtajien mukaan tulitukseen ei vastattu. Liittouman ilmoituksen mukaan turvallisuustilanne Etelä-Irakissa oli kuitenkin kohentumassa, eli huoltokuljetukset ja joukkojen siirrot näyttivät olevan varmistetut.

Erikoisjoukkojen operaatioista saatiin lisää tietoa. Helikoptereilla liikkuneet erikoisjoukkojen taistelijat tekivät iskun 90 kilometrin päässä Bagdadista sijainneeseen presidentin palatsiin ja ottivat haltuun Hadithah:n padon Bagdadin luoteispuolella. Videokuvaa palatsi-iskusta annettiin julkisuuteen seuraavana päivänä. Tämä ja muut vastaavat tapaukset loivat näkemystä siitä, että Irakin keskusjohto oli tosiasiallisesti menettänyt kykynsä tilanteen kontrolloimiseen.

Päivän päätteeksi liittoumalla oli hallussaan sekä Eufrat- että Tigrisjokien ylitykseen tarvittavat sillat ja Irakilaisten vastarinta vaikutti laantuvan. Julkisuudessa epäiltiin puolustajan vetäytyvän Bagdadiin ja valmistautuvan kaupunkitaisteluun. Irakilaisten passiivisuus erityisesti siltojen ja liikennekapeikkojen tuhoamisessa herätti ihmetystä. Yhdysvalloissa hyökkäyksen jatkuminen helpotti hallinnon painetta ja Rumsfeldin suunnitelmia ryöpyttäneitä asiantuntijoita moitittiin kovin sanoin.

Lentokentän haltuunotto

Saavutettua menestystä käytettiin hyväksi ja hyökkäys jatkui kahdessa suunnassa 3.4. Hyökkäyksen kärjen lähestyessä Bagdadia valmiutta kemiallisten aseiden vaikutuspiirissä toimimiseen nostettiin. Liittouman joukot olivat saavuttaneet tasan, jonka epäiltiin laukaisevan Irakin viimeiset puolustuskeinot.

Liittouma eteni sekä eteläisellä että itäisellä suunnalla, kunnes merijalkaväki kohtasi tiukkaa vastarintaa 60 kilometriä kaakkoon Bagdadista Al Azizjahin kaupungissa. Eteläinen hyökkäys eteni vauhdikkaasti ja ensimmä-

mäiset epäviralliset tiedot taisteluista Bagdadin kansainvälisellä lentokentällä tihkuivat julkisuuteen. Irakilaiset pyrkivät kuitenkin tiivistämään puolustustaan ja Pohjois-Irakiin ryhmitettyjä joukkoja ainakin pyrittiin siirtämään Bagdadin suojaksi. Puolustajan vastahyökkäys Eufrat-joen ylittävien siltojen haltuunottamiseksi epäonnistui ja liittouma raportoi ainakin 500 irakilaisen kaatuneen yrityksessä.

Päivän päätteeksi liittouman joukot olivat jo aivan Bagdadin lähistöllä. Irakilaisten vastarinta oli muuttunut lähes epätoivoiseksi ja vastahyökkäykset johtivat järjestään epäonnistumisiin. Puolustaja ei käyttänyt kemiallisia tai biologisia aseita, vaikka liittouman joukot näyttivät murskaavan kaiken tavanomaisen vastarinnan. Joka tapauksessa taistelun Bagdadista oletettiin olevan vasta alkamassa ja vaativan hyökkäysjoukkojen täydentämistä sekä materiaalin että taistelijoiden osalta.

Pohjois-Irakin tilanne oli myös muuttunut puolustajan vetäytyttyä Mosulista ja kurdien valmistautuessa haltuunottamaan alueen amerikkalaisten erikoisjoukkojen tuella. Varsinaista lisäuhkaa Bagdadia kohtaan pohjoisesta ei ollut tulossa, koska Turkki ei ollut antanut joukoille läpikulkulupaa. Liittouman voimat pohjoisessa olivat siis edelleen heikot.

Perjantai 4.4.2003 oli Bagdadin luhistumisen ensimmäinen päivä. Liittouman valtaama lentokenttä nimettiin uudelleen Bagdadin kansainväliseksi lentokentäksi ja irakilaiden käynnistämät vastahyökkäykset torjuttiin suhteellisen helposti.

Liittouma valmisteli kaupungin valtaamista. 3.Jalkaväkidivisioona valmistautui tunkeutumaan Bagdadiin etelästä, merijalkaväki idästä ja erikoisjoukot sulki kaupungin pohjoiset ulosmenoreitit. Tässä vaiheessa yleisesti oletettiin, että Bagdad joutuisi jonkinlaiseen valikoivaan piiritystilaan. Useissa tiedotusvälineissä kaupunkisodasta ennakoitiin pitkää ja veristä. Julkisuudessa esiintyneet venäläiset sotilasasiantuntijat kertoivat irakilaiden saaneen parhaan mahdollisen kaupunkitaistelukoulutuksen ja liittouman joutuvan todellisiin vaikeuksiin, kun se iskisi Irakin pääkaupunkiin.

Bagdadin valtaus alkoi lauantaina 5.4.2003. Toisin kuin brittiläiset liittolaisensa Basrassa amerikkalaiset eivät jääneet piirittämään kaupunkia, vaan 3.Jalkaväkidivisioona toteutti näyttävän läpiajon etelästä Tigris-joen rantaan ja edelleen Bagdadin kansainväliselle lentokentälle. Tuossa vaiheessa liittouman sodanjohto alkoi olla yhä vakuuttuneempi siitä, että Irakin tasavaltalaiskaarti oli lyöty. Vastarinnan olemattomuuteen on myöhemmin esitetty lukuisia syitä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ainakin jotkut irakilaisjohtajat oli onnistuttu etukäteen taivuttelemaan olemaan taistelematta. Toinen puolustajan moraalialia heikentänyt tekijä oli sotilasjohtajien poistumi-

nen joukkojen luota. Irakilaissotilaat ovat kertoneet, kuinka sotilasjohtajat olivat esimerkiksi hyökkäyskäsken annettuaan poistuneet siviilivaatteissa täsmälleen päinvastaiseen suuntaan.

Irakin keskushallinnon edustajat jatkoivat vakuutteluaan siitä, että vasta-hyökkäys on alkamassa ja amerikkalaiset ajetaan pois kaupungin liepeiltä. Irakin tiedotusministerin tapa välttää totuus saavutti kansainvälistä mainetta. Tiedotusministerin toiminnan huippukohta saavutettiin maanantaina 7.4, kun hän kiisti amerikkalaisjoukkojen läsnäolon Bagdadissa, vaikka nämä olivat selvästi nähtävissä vain muutaman sadan metrin päässä. Toimillaan tiedotusministeri ansaitsi lempinimen Koominen Ali¹³. Kyseessä oli Irakin puolustajia yleisesti kohdannut ilmiö. Liittouman hyökkäys riisti johtajilta tilannekuvan ja tiukassa keskuskontrollissa toimimaan tottuneet joukot muuttuivat passiivisiksi. Näin ollen organisoitu vastarinta jäi puuttumaan.

Liittouman sodanjohto keskitti yhä enemmän mielenkiintoa myös Pohjois-Irakiin. Bagdadista pohjoiseen vievien teiden sulkemiseen valmistaututtiin siirtämään osia 101. Maahanlaskudivisioonasta ja raskaat B-52 pommikoneet toimivat Mosulin kohteita vastaan. Etelässä britit etenivät hitaasti Basrassa ja ilmoittivat tuhonneensa rakennuksen, jossa Ali Hassan al-Majid, Kemikaali Ali, oli aiemmin majoittunut. Myös brittien valitsema hitaampi valtaustaktiikka näytti tuottavan tuloksia.

Sunnuntai 6.4 ei vielä tuonut ratkaisua Bagdadin tilanteeseen. 101. Maahanlaskudivisioona otti Karbalan hallintaansa ja katutaistelujen laantuessa liittouma kykeni siirtämään enemmän joukkoja Bagdadin länsipuolelle esikaupunkialueelle. Irakilaiset puolustajat onnistuivat räjäyttämään kaksi siltaa merijalkaväen edestä, mutta nämä korvattiin nopeasti ponttonisilloilla. Ensimmäinen C-130 kuljetuskone laskeutui Bagdadin kansainväliselle lentokentälle.

Sunnuntaina sattui kaksi merkittävää iskuä vääriin maaleihin. Viisi venäläistä diplomaattia joutui ristituleen, kun heidän ajoneuvosaattueensa pyrki pois Bagdadista. Liittouman sodanjohto kiisti alustavasti sotilaidensa syyllisyyden. Vakavampi kohtaaminen sattui Pohjois-Irakissa lähellä Kirkukin kaupunkia, kun liittouman koneet pommittivat kurdiliittolaisiaan ja näiden mukana olleita erikoisjoukkojen miehiä. Iskussa kaatui ainakin 18 kurdia ja yksi toimittaja. Tämä harhaisku johtui joko ilmatukea pyytäneiden kurditaistelijoiden paikanmääritysvirheestä tai lentäjän erehdyksestä. Joka tapauksessa Pohjois-Irakissa kohti Mosulia ja Kirkukia etenevät kurditaistelijat käyttivät etenemisensä tukena liittouman ilmavoimia.

Etelä-Irakissa Ison-Britannian joukot aloittivat siihen asti suurimman operaationsa Basran valtaamiseksi. Hyökkäys toteutettiin useista suunnista

ja siihen osallistui 1.Panssaridivisioonan kaikki kolme prikaatia, 7.Panssariprikaati sekä 3.Kommandoprikaati. Päivän päättyessä vaikutti siltä, että suurin osa kaupungista oli brittien hallussa.

Bagdad kukistuu

Maanantai 7.4 oli ensimmäinen päivä, jolloin liittouma otti pysyvän jalansijan Bagdadissa. Vain hajanaista vastarintaa kohdanneet liittouman joukot päättivät jäädä haltuunottamalleen alueelle Tigris-joen länsirannalle. Kun 3.Jalkaväkidivisioonaa tunkeutui kaupunkiin etelästä ja lännestä teki merijalkaväki samaa koillisessa ja idässä. Kansainväliset uutistoimistot välittivät kuvaa aseettomina pakenevista irakilaisista ja palatsirakennuksia tutkivista amerikkalaisista. Kaupungin puolustajat jatkoivat hajanaista vastarintaa koko päivän ajan. Irakilaiset onnistuivat laukaisemaan yhden raketin, joka osui suoraan Bagdadin eteläpuolella olleen 3.Jalkaväkidivisioonan 2.Jalkaväkiprikaatin komentopaikalle. Kaksi sotilasta ja kaksi toimittajaa menehtyi iskussa. Ilmoituksensa mukaan liittouman joukot tuhosivat Bagdadin lounaispuolella irakilaiskolonnan, joka oli matkalla vahvistamaan kaupungin puolustusta. Tämä oli yksi esimerkki siitä, kuinka irakilaisten oli äärimmäisen vaikeata toteuttaa taktisia liikkeitä suurempia operaatioita ilman, että liittouman ilmavoimat iskivät havaittuihin kohteisiin. Liittouma sen sijaan paransi kaupungin saartoa ja pohjoisessa olevia erikoisjoukkoja vahvennettiin 101.Maahanlaskudivisioonan osilla.

Brittien ote Basrasta kiristyi ja hyökkääjä pääsi jo vanhan kaupungin alueelle. Samalla ilmoitettiin Kemikaali Alin kuolleen edellisten päivien pommituksissa. Tämä ilmoitus herätti ainakin kurdien keskuudessa suurta mielihyvää, koska Kemikaali Alina tunnettu Ali Hassan al-Majid antoi 1987 käskyn, jonka perusteella tuhansia kurdeja kaasutettiin Pohjois-Irakissa.¹⁴ Myöhemmin Yhdysvaltain johto esitti arveluja siitä, että Kemikaali Ali saattaisi siltäkin olla hengissä. Lopullinen varmuus hänen kohtalostaan saatiin, kun liittouman joukot vangitsivat hänet 21.8.2003.

Maanantaina Yhdysvaltain sodanjohto yritti jälleen iskeä suoraan Saddam Husseinia, kun heidän saamansa tiedustelutiedon mukaan Saddam olisi ollut poikineen ravintolassa yhdessä Bagdadin kaupunginosista. Yksittäinen B1-B pommittaja keskeytti tehtävänsä keskisessä Irakissa ja pudotti neljä satelliittiohjattua JDAM-pommia ravintolaan. Tällä hetkellä on kohtuullisen varmaa, etteivät aiotut kohteet olleet ravintolassa ainakaan siinä vaiheessa, kun pommit iskivät.

Tiistaina 8.4.2003 kävi selväksi, etteivät amerikkalaiset enää aikoneet vetäytyä Bagdadista. Tigris-joen länsipuolella olevaan jalansijaan siirret-

tiin lisää joukkoja ja merijalkaväen edelleen edetessä kaupungin itäpuolella alkoivat ensimmäiset 3. Jalkaväkidivisioonan tunnusteluhyökkäykset joen yli vievillä silloilla. ”Uutena” kaupunkitaisteluvälineenä amerikkalaiset käyttivät Apache-helikoptereita yhdessä A-10-rynnäkkökoneiden kanssa tasavaltalaiskaartin vastarintapesäkkeiden murskaamiseen. A-10-koneet olivat olleet Bagdadin operaatioissa mukana alusta asti, mutta taisteluhelikoptereiden käyttö oli uutta. Helikoptereita on käytetty urbaaneissa olosuhteissa esimerkiksi Israelissa, mutta tällöin on yleensä ollut kyse varsinaisen asutuskeskuksen tai vihamielisen alueen ulkopuolelta laukaistuista ohjuksista.¹⁵ Yksi A-10 ammuttiin alas mutta lentäjä pelastui. Joka tapauksessa koneiden rohkea ja onnistunut käyttö osoitti, ettei Irakin pääkaupungin ilmapuolustus ollut miltään osin kunnossa kaupunkitaistelun alkaessa.

Saman päivänä sattui jälleen epämiellyttävä harhamaalilaukaus, kun amerikkalainen taistelupanssari vaunu ampui Palestine-hotellia, jolloin kaksi toimittajaa sai surmansa ja kolme muuta haavoittui. Toimittajien mukaan liittouman joukot olivat hyvin tietoisia siitä, että hotelliin oli majoittuneena tiedotusvälineiden edustajia. Liittouman edustajien mukaan panssari vaunu vastasi tuleen, eikä vaunumiehistö voi erottaa kameran kauko-objektiveja ja sinkoa toisistaan. Tapahtumaa seuranneessa tutkimuksessa vaunumiehistö on vapautettu vastuusta. Erikoisena yhteensattumana amerikkalaisia varsin kovin sanoin arvostelleen Al-Jazeera-televisioyhtiön toimintoihin osui myös pommi surmaten yhden ja haavoittaen toista toimittajaa.

Yhdysvaltain merijalkaväen eteneminen sujui hyvin ja Bagdadin itäpuolella sijainnut Rashidin sotilaskenttä otettiin haltuun. Kentän yhteydessä sijainneesta sotilasvankilasta löytyi 23.3. Nasirijan alueella vangiksi jääneiden liittouman sotilaiden univormuja.¹⁶

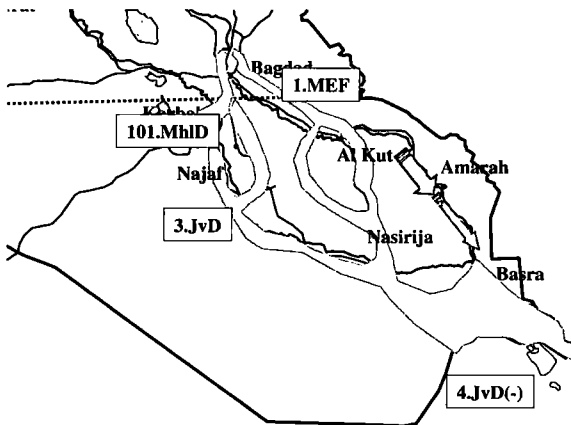
Liittouma ryhtyi avaamaan itäistä huoltotietä Bagdadiin määräämällä Yhdysvaltain merijalkaväen hyökkäämään Al Kutiin ja edelleen aiemmin ohitettuun Irakin IV Armeijakuntaa vastaan. Irakin IV armeijakunta oli koko ajan ollut ryhmitettynä Amarahin alueelle.

Etelä-Irakissa Ison-Britannian joukot päättivät Basran alueen puhdistamisen vastarinnasta. Ensimmäiset humanitaariset operaatiot saatiin käynnistettyä. Pohjois-Irakissa kurditaistelijat ja erikoisjoukot kiihdyttivät toimintaansa Mosulia ja Kirkukia vastaan samaan aikaan, kun liittouma aloitti Abrams-panssarivaunujen ilmakuljetukset hyökkäyksen tueksi. Lännessä Yhdysvaltain erikoisjoukot siirtyivät Irakin ja Syyrian rajalle estämään Saddamin hallinnon jäsenten pakeneminen rajan yli.

Keskiviikkona 9.4.2003 Bagdad kukistui. Edellisen kerran kaupunki oli miehitetty maaliskuussa 1917, kun britit valtasivat sen turkkilaisilta. Merijalkaväen joukot tunkeutuivat Saddam Cityyn, Bagdadin shiia-muslimien asuttamalle slummialueelle, jossa väkijoukot ottivat miehittäjät lämpimästi vastaan. Saddam Husseinin hallinnon näkyvien tunnusmerkkien hävittyä katukuvasta levottomuus ja ilo levisi nopeasti kaupungissa, eikä liittouma enää kohdannut kovaa vastarintaa. Liittouman informaatio- ja sotakoneiston auttamana väkijoukko kaatoi Saddam Husseinia esittävän valtaavan patsaan al-Fardus -aukealla Bagdadin keskustassa.

Välittömänä kielteisenä ilmiönä kaupungissa alkoi laajamittainen ryöstely, jota miehittäjä ei kyennyt lopettamaan. Vasta elokuussa 2003 kaupunkiin on saatu sotilaiden lisäksi noin 5000 poliisia turvaamaan kaupunkilaisten normaalia elämää. Kansainvälinen Punainen Risti ilmoitti, ettei sillä ollut enää työskentelyedellytyksiä Bagdadissa tilanteen vaarallisuuden vuoksi. Punainen Risti ilmoitti löytäneensä tiistaina 8.4 kadonneen kanadalaisen työntekijänsä, Vatche Arslanian, ruumiin. Arslanian oli jäänyt ristitulle taistelujen aikana.

Keskisessä Irakissa 101.Maahanlaskudivisioona jatkoi satunnaisten vastarintapesäkkeiden tuhoamista Karbalassa, Hillahissa ja Najafissa. Basrassa brittien joukot jatkoivat alueen varmistamista samaan aikaan, kun levottomuudet ja ryöstely levisivät myös siellä.

Kuva: Tilanne 10.4. Liittouma oli ottanut haltuunsa Etelä-Irakin tärkeimmät asutuskeskukset sekä huoltoyhteydet.

Merijalkaväen operaatio Amarahin suunnassa eteni ilman vastarintaa ja irakilaiden 10. Panssaridivisioonan esikunta otettiin haltuun. Samassa yhteydessä saatiin haltuun suuria määriä irakilaiden hylkäämää sotavarustusta. Itäisen huoltoreitin avaamista jatkettiin etenemällä edelleen kohti etelää ja Basraa.

Pohjois-Irakissa valmistauduttiin etenemään Mosuliin ja Kirkukiin. Mosulin pohjoispuolelta hyökkääjä otti haltuun tärkeän vuoristoaseman, josta hyökkäyksen jatko edelleen Mosuliin oli mahdollinen.

Joistakin vastarintapesäkkeistä huolimatta keskiviikon päättyessä Bagdad oli liittoutuneiden hallussa. Kaupunki ei kuitenkaan ollut hyökkääjän hallinnassa. Historian aikana Bagdadista on todettu, että kaupunki on helppo valloittaa, mutta vaikea pitää. Etelä-Irakissa operaatiot sujuivat suunnitelmien mukaan ja hyökkäystä voitiin jatkaa kohti Pohjois-Irakia. Kohti Tikritiä, Kirkukia ja Mosulia.

5. MIKSI LIITTOUMA ONNISTUI JA MIKSI IRAKIN PUOLUSTUS EPAONNISTUI?

5.1 Liittouman menestyksen tausta

Yhdysvallat on taistellut viimeisen viiden vuoden aikana Kosovossa, Afganistanissa ja Irakissa. Nämä kaikki ovat päätyneet melko nopeaan voittoon vähin omin tappioin. On kuitenkin huomioitava se, että kaikki vastustajat ovat olleet sotilaallisesti ja poliittisesti heikkoja. Yhdysvaltojen joukkojen todellinen suorituskyky voidaan nähdä vasta sitten, jos se kohtaa asiallisesti johdetun ja kohtuullisesti varustetun sekä hyvän taistelutahdon omaavan vastustajan. Hyvin käytettynä puutteellinenkin asevoima on tehokas tappioiden ja suhteellisen pelotteen tuottajana. Esimerkkinä tästä on Yhdysvaltojen asevoimien sotapeli kesällä 2002, jossa ”irakilaiset” torjuivat amerikkalaisten hyökkäyksen.

Liittouman menestyksen kulmakivenä näyttää olleen tulen ja liikkeen yhteensovittaminen. Perustan näille operaatiolle loi hyvin toimiva tiedustelu- ja johtamisjärjestelmä. Amerikkalaisten menestyksen avaimia olivat:

- suunnitteluun ja suunnitelmien muuttamiseen tilanteen mukaan oli saatu ennennäkemätön määrä joustavuutta. Tämä on ollut amerikkalaisille epätyypillistä aiemmin, mutta uusi tiedonsiirto- ja käsittelytekniikka sotatoimialueella mahdollisti tämän. Tietoa ei tarvinnut käyttää USA:n kautta

- suunnittelu tapahtui verkkokeskeisesti eri johtoporrastasojen tietokonekeskusteluna
- eri puolustushaarojen yhteistoiminta toimi yleensä, mutta jäi jo tavallaan taustatekijäksi - ratkaisevimmiten muodostuivat siihen pohjautunut toimiva koordinaatio ja toiminnan nopeus, joka sotki irakilaiden taistelun Eufraat-joen ylityksen jälkeen
- nopeus: eteneminen 8 päivässä 80 km:n päähän Bagdadista
- hyökkääjä oli oppinut taistelemaan suojavarusteet päällä ja hallitsi asutuskeskustaistelun irakilaisia paremmin
- pimeä- ja jopa huonon sään (ml. hiekkamyrskyt) aikana tiedustelujärjestelmä ja osa ilma -aseesta säilytti toimintakykynsä. Panssarijoukot etenivät Eufraatin yli hiekkamyrskyn suojassa
- ilmatankkaus salli koneiden ilmassa pidon, kunnes asekuorma oli käytetty haluttuihin kohteisiin (7525 ilmatankkauslentoa 11.4. mennessä). Vain ukkosmyrskyt estivät tankkauksen kahtena päivänä
- huolto toimi mm. uusien käsittely- ja pakkaustekniikoiden vuoksi
- uutta täsmäaseteknologiaa käytettiin aikaisempaa enemmän. Nyt 68 % pommeista ja ohjuksista oli varustettu ohjausjärjestelmällä. (vuonna 1991 yht. 7 %)
- asutuskeskuksissa kyettiin yhdistämään panssarivaunujen, helikopterien, erikoisjoukkojen ja lentokoneiden tulituki tiedustelu- ja etujoukkoiskuihin

Hyökkäys Irakiin toteutettiin osittain uusien periaatteiden mukaan. Julkisuudessa on puhuttu ”Effects-Based” -konseptista, jossa hyökkääjä valitsee käytettävän taloudellisen, diplomaattisen, informaatio- tai sodankäyntimenetelmän siten, että käytetyllä voimalla saadaan maksimaalinen hyöty. Jos halutaan katkaista sähköt, katkaistaan johdot eikä pommiteta tuotantolaitosta.

Koko hyökkäyksen selkäranka oli kuitenkin liittouman täydellinen C4I- ja ilmaylivoima. Hyökkääjä valitsi haluamansa keinot, toteutti iskunsa käytännössä oman aiempaa joustavamman suunnittelurytminsä mukaan ja esti puolustajan aktiivisen toiminnan ilmaiskulla.

Taistelulentä oli liittouman hallussa strategiselta tasalta taistelutekniselle tasalle asti. Taistelutilan hallintaan oli käytössä kymmeniä satelliitteja, joista osa oli GPS-paikannukseen ja osa tiedusteluun sekä tiedonvälitykseen. Liittouman taistelijoilla oli ympärivuorokautinen lähes täydellinen joksään toimintakyky. Ilmaiskujen ja informaatio- sodankäynnin lamauttamaa Irakin armeijaa kuvattiin sokeaksi mieheksi, jolla ei ollut ajattelukykyä.

Yksi erittäin merkittävä tekijä oli hyökkääjän korkea koulutustaso ja henkilökohtaisen suojan laatu. Taistelijoiden varustus oli riittävän hyvää heittäämään luottamusta joukkojen keskuudessa.¹⁷

Asutuskeskusten haltuunotto toteutettiin osin uudella konseptilla, jossa taisteluteknisesti merkittävin muutos muodostui täsmäaseiden ja lähitulituksen kehitymisestä. Asutuskeskusten nopea romahtaminen niiden saartamisen jälkeen näyttää kuitenkin tapahtuneen puolustustahdon murruttua.

Amerikkalaiset ovat korostaneet eri puolustushaarojen kiinteän yhteistoiminnan merkitystä hyökkäyksen onnistumiselle. Toisaalta Pentagonon pitää puolustushaarojen yhteistoimintaa vielä puutteellisena.¹⁸

5.2 Irakin tappion taustatekijät

Irakin puolustuksen arvioitiin perustuvan alkuvaiheen sitkeään vastarintaan, tappioiden tuottamiseen hyökkääjälle ja viime kädessä jopa kemiallisten aseiden käyttöön. Vastarintaa näytettiin valmisteltavan erityisesti asutuskeskuksiin. Asevoimia ryhmitettiin osittain siviilien sekaan ja osittain puolustuskehiksi asutuskeskusten ympärille. Asymmetriseen sodankäyntiin varauduttiin mm. jakamalla asukkaille aseita ja kehottamalla näitä uhrivalmiiseen taisteluun hyökkääjää vastaan.

Vaikuttaa siltä, että puolustaja oli määritellyt Bagdadin, Basran ja Tikritin keskeisiksi kohteeksi, joista käytävän taistelun piti pakottaa hyökkääjä rauhaan ilman hallinnon vaihtoa. Najafissa, Karbalassa, Nasirijassa, al Kutissa, Mosulissa sekä Kirkukissa käytävän taistelun piti viivyttää hyökkääjää.

Irakissa tärkeätä aluetta edusti Najafin ja Karbalan välinen kannas, jossa puolustajalla näytti olevan mahdollisuus hyökkäyksen pysäyttämiseen. Kannaksen leveys oli alle 100 km ja puolustajalla oli mahdollisuus käyttää Eufrat-jokea hyväkseen.

Eräiden tietojen mukaan irakilaiset arvelivat hyökkäyksen suuntautuvan Eufratin ja Tigrisin välistä kohti Bagdadia. Samalla he olettivat, että Turkki sallisi joukkojen käytön oman alueensa läpi. Kun taistelutoimet alkoivat, laajoja ryhmittymismuutoksia ei kyetty enää toteuttamaan ja amerikkalaiset kiersivät irakilaisten ryhmittymisen.

Irakilaiset eivät käyttäneet kaikkia resurssejaan puolustustaistelussa. Liitouden toimintaa helpotti se, että irakilaiset:

- eivät räjäyttäneet strategisesti merkittäviä siltoja
- pitivät pääosan joukoistaan Bagdadin pohjoispuolella
- eivät tulvittaneet keskeisiä kannasalueita
- eivät miinoittaneet tärkeitä tieosuuksia
- eivät edes yrittäneet käyttää ilmavoimiaan
- joukot syöksyivät kaupungeista aavikolle taistelemaan ja tuhoutumaan
- eivät tuhonneet öljyteollisuutta

- eivät käyttäneet joukkotuhoaseita

Toistaiseksi saadut tappioluvut viittaavat siihen, että pääosa joukoista ei varsinaisesti taistellut. Irakilaisten joukkojen tappiot kaatuneina ovat todennäköisesti muutamia tuhansia miehiä. Ottaen huomioon tuhottujen panssariajoneuvojen määrän (noin 800) ja alueelle ammutut noin 20 000 täsmäasetta, määrä tuntuu erittäin pieneltä. Irakilaiset pysyttelivätkin yleensä kaukana omista panssarivaunuista. Sodan loppuvaiheessa Bagdadissa korkeat upseerit kehottivat joukkoja hylkäämään aseensa ja lopettamaan taistelun.¹⁹ Vakavimmin amerikkalaisten ja brittien toimintaa haittasivat epä säännölliset vapaaehtoisjoukot.

Irakilaisten heikkoon taistelutahtoon lienee useita syitä:

- hallinto oli vihattu
- kansa on etnisesti jakautunut toisilleen vihamielisiin osiin
- liittouman ylivoima oli kohtuuttoman suuri ja omat aseet eivät tuntuneet tehoavan
- johtamisjärjestelmä romahti
- huono koulutus, johtajien alhainen taistelumoraali ja vähäinen taito
- liittouman informaatio sodankäynti

Erityisesti informaatio sodan asiantuntijat ovat korostaneet lentolehtisten yms. vaikutusta. Toistaiseksi julkistetut irakilaisten sotilaiden ja upseerien haastattelut eivät täysin tue tätä käsitystä. Jatkuva ja murskaava ilmaylivoima sekä maavoimien hyökkäyksen kärjessä kulkeneet lähes tuhoamattomilta tuntuvat taistelupanssarivaunut ovat olleet varmasti tärkeitä tekijöitä taistelutahdon murtumiseen.

Televisiolähetykset toimivat melko kauan, sillä liittoumalla oli myös vaikeuksia television varalähettimien paikantamisessa. Yhtenä syynä lähetysten jatkumisen ”sallimiselle” on arveltu sitä, että lahjottujen irakilaisjohtajien haluttiin antaa esiintyä lähetyksissä ja murtaa vastarintaa.²⁰

Ilmaiskut rajoitettiin huolellisesti valittuihin strategisiin kohteisiin. Tämän ansiosta infrastruktuurituhot ja siviilitappiot jäivät vähäisiksi.

Irakilaiset käyttivät muutamia asymmetrisen sodankäynnin välineitä. Itsemurhaiskut hidastivat liittouman toimintaa. Jokaiseen henkilöön jouduttiin suhtautumaan kuin mahdolliseen viholliseen. GPS-häirintälähetimiä ilmoitettiin tuhotun 6 kappaletta. Näitä halpoja välineitä massoittamalla ja käyttämällä taktisesti oikealla hetkellä olisi voitu merkittävästi vähentää liittouman ilmahyökkäysten tehoa.

Irak onnistui ja amerikkalaiset epäonnistuivat monin tavoin strategisen tason informaatio sodankäynnillä. Irak kykeni lykkäämään hyökkäystä pitkään melko onnistuneella diplomatialla ja propagandalla. Sodan aikana

Irak ei syylistynyt merkittäviin rikkeisiin sodan oikeussääntöjä vastaan. Toisaalta se kykeni viestittämään erityisesti arabitiedotusvälineille kuvaa siviileille aiheutetuista tappioista.

Irakin armeija ei kyennyt johdettuihin laajoihin vastahyökkäyksiin. Tilannekuvansa ja ylhäältä tulevien ohjeiden menettämisen jälkeen paikalliset komentajat yrittivät satunnaisesti hyökätä liittouman joukkoja vastaan. Osa näistä hyökkäyksistä suunnattiin suoraan etenevän liittouman kärkeä vastaan. Seurauksena oli yksipuolisia tuhoamistaisteluita, joissa liittouman joukoilla oli musertava ylivoima.

Alustavien havaintojen perusteella amerikkalaiset kykenivät estämään suuret joukkojen siirrot taisteluiden aikana. Esimerkiksi Adnan -divisioonaa yritettiin siirtää Bagdadin alueelle. Amerikkalaiset väittävät tuhonneensa siirtyvät joukot. Voidaan päätellä, että suurten joukkojen siirrot ovat entistä vaikeammin toteutettavissa. Sitä vastoin pienet joukot kykenivät siirtymään.

Liittouma ei käyttänyt operaation aikana 101. Maahanlaskudivisioonaa tai muuta maahanlaskujoukkoa varsinaisiin operatiivisiin hyökkäystehtäviin. Tähän lienee useita syitä:

- maahanlaskujoukot on varustettu kevyellä aseistuksella ja niiden ajoneuvot eivät kestä raskasta tulitusta
- sääolosuhteet (hiekkamyrsky) estivät joukkojen käytön
- irakilaiden ilmatorjunta tuotti helikopterijoukoille runsaasti vaurioita
- joukot valmistautuivat Bagdadin valtaustaisteluun

Amerikkalaiset yllättyivät sään ja maaston aiheuttamista haitoista operatiolle. Hyökkäyksen kiivaimman vaiheen keskeytti hiekkamyrsky. Hyökkäyksen lähestyessä Karbalaa myrsky esti helikopterien toiminnan. Näin ollen merkittävä osa, arviolta 1/3, hyökkäävän joukon taisteluvoimasta oli käyttökelvotonta. Luotettavien sääennustusten tekeminen ja maaston analysointi ennen taistelua on operatiivisten suunnittelun kannalta keskeistä.

Amerikkalaiset ovat arvioimassa uudelleen taistelupanssarivaunujen merkitystä. Aiemmin suunniteltiin niistä luopumista noin 2020. Nyt korostetaan, että tällaista ei ole varsinaisesti harkittu. Sitä vastoin uusien keskiras-kaiden Stryker-prikaatien taistelukykyä epäillään, sillä niiden suojan ei katsota olevan riittävä.

6. MITÄ MEIDÄN TULISI OTTAA OPIKSEMME?

Suomea koskevien johtopäätösten tekoa vaikeuttavat ainakin seuraavat seikat:

- Sodan toinen osapuoli oli Yhdysvallat, joka keskitti pääosan voimastaan Irakin lyömiseksi. Ei liene todennäköistä, että me joutuisimme samanlaiseen tilanteeseen. Irak ei saanut kansanvälistä tukea tai avustusta mistään. Aluetta on lisäksi tiedusteltu 12 vuotta tarkasti ja ilmapuolustusta heikennetty sadoilla ilmaiskulla.
- Irakilaisten joukkojen johto oli taitamaton ja johtamisjärjestelmä heikko. Meidän tärkeimpiä voimavarojamme ovat johtajien hyvä koulutus-taso ja korkeatasoinen johtamisjärjestelmä.
- Irakin joukot eivät ole verrannollisia Suomen puolustusvoimiin. Irakilla ei ollut laivastoa, toimintakykyistä ilmavoimia ja sen maavoimat eivät olleet saaneet merkittävässä määrin varaosia vuosikymmeneen.
- Irakilaisen joukkojen tehtävät olivat epärealistia ja joukot väärin ryhmitettyjä. Joukot olivat heikosti motivoituneita ja huonosti koulutettuja.
- Maasto ja sääolosuhteet eroavat täysin.

Joitakin johtopäätöksiä voidaan kuitenkin jo tässä vaiheessa tehdä. Irakissa havaittiin, että raskaat taistelupanssarivaunut avasivat tietä hyökkäykselle niin aavikolla kuin kaupungissa. M1 panssarivaunujen hyvä suoja mahdollisti häikäilemättömän tunkeutumisen puolustusryhmytyksen läpi. Tällä oli negatiivinen vaikutus irakilaisten joukkojen moraaliin. Irakin sodasta voidaan tehdä johtopäätös, että panssarintorjunta-aseistus täytyy pitää siinä määrin modernina, että ainakin komppaniatasolta löytyy ase vihollisen taistelupanssarivaunujen tuhoamiseen.

Amerikkalaisten alustavien arvioiden mukaan taisteluhelikopterit eivät sovellu hyvin käytettäväksi alueella, jolla on runsaasti käsiaseita ja kevyitä ilmatorjuntaseita. Niiden toiminta vaatii ainakin ilmapuolustuksen perinpohjaisen lamauttamisen rynnäkkökoneilla. Pentagonissa eräät tahot (A. Cebrowski, Director/Office of Force Transformation) ovat esittäneet, että helikopterien merkitys taistelukentällä on vähenemässä. Kevyt ilmatorjunta tehosi melko hyvin helikoptereihin. Voidaan todeta, että runsas ammusilmatorjuntakalustomme kannattaa säilyttää ja sen pimeätoimintakykyä kehittää.

Irakin sodan kokemuksen jälkeen on edelleen tutkittava ilmamekanisoidun joukon toiminnan rajoitteita eri tehtävissä. Joukon toimintaa voi rajoittaa ratkaisevana hetkenä heikko lentosää. Suurvallan ilmatorjunta on myös merkittävästi korkeammalla tasolla kuin Irakin ilmatorjunta. Voi olla, että helikopterijoukkojemme tappiot kasvavat suuriksi. Samalla voidaan

havaita, että helikopterien käyttö on rajoitettua omienkin joukkojen hallussa pitämällä alueella. On hyvin mahdollista, että osa omista joukoista ampuu vahingossa koptereita kevyellä aseistuksella.

Irakin sodasta ei voida kuitenkaan suoraan päätellä, että taistelupanssari-vaunut soveltuvat parhaiten meidän olosuhteisiimme ja helikopterit eivät. Pikemminkin sota auttaa meitä ymmärtämään molempien asejärjestelmien rajoitteita ja vahvuuksia.

Suomalaisessa alueellisessa puolustuksessa liittouman kaltaista hyökkäystä kulutetaan kahdella tasolla eli kärjessä ja selustassa. Irakin armeija epäonnistui vastaavassa toiminnassaan lähes täysin. Irakilaiset joukot eivät tehneet laajoja miinoitteita, vaikka erityisesti merijalkaväen hyökkäysreitillä suluttaminen ja hävittäminen olisi merkittävästi hidastanut hyökkäystä. Miinoittaminen tapahtui usein viime hetkellä. Miinat asennettiin usein suoraan asfaltin päälle. Irakin alue tarjosi erinomaisen mahdollisuuden laajojen alueiden tulvittamiseen. Tämä mahdollisuus laiminlyötiin tuntemattomasta syystä.

Amerikkalaisten hyökkäys suunnattiin siten, että huollon tarvitsema tiestö saatiin haltuun. Raskas huolto vaatii myös hyvän tiestön. Myös maahanlaskujoukot tarvitsevat päällystetyn tien huoltoaan varten, jos toiminta on pitkäkestoista.

Irakilaiset joukot olivat valmistautuneet eräänlaiseen sissitoimintaan. Noin 10 pataljoonaa oli määrätty tähän tehtävään. Nämä joukot onnistuivat häiritsemään amerikkalaisten huoltokuljetuksia. Iskujen määrä oli melko vähäinen, mutta kukin isku aiheutti huoltoliikenteelle merkittäviä aikaviiveitä. Erityisen vaikeaksi amerikkalaiset kokivat kranaatinheitintulen huoltokuljetuksia vastaan ja asutuskeskusten läpäisyn. Amerikkalaisten toimintaa helpotti avoin maasto ja irakilaiden taitamattomuus. Joskus sissit kokoontuivat toimittuaan paikallisen Baath -puolueen päämajaan, jossa heidät voitiin tuhota yhdellä iskulla. Voidaan arvioida, että meidän sissitoimintaan koulutetut joukkomme kykenevät oikein ryhmitettynä ja varustettuna merkittävästi hidastamaan vihollisen kärkeä ja huoltoa. Pienten hajautettujen joukkojen toiminta lienee nykyaikaisella taistelukentällä helpommin toteutettavissa kuin koottujen ylläköiden suorittaminen.

Irakilaisten joukoista suurta osaa voi luonnehtia ammatti-armeijaksi. Näin ollen tämän sodan perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä asevelvollisarmeijan tai ammatti-armeijan paremmuudesta. Liittouman joukkojen taistelijoiden hyvä koulutus ja taisteluun sopiva henkilökohtainen varustus lisäsivät ylivoimaa.

Maavalvontakoneet, satelliitit (50 kpl), tiedustelulennokit ja tiedustelukoneet toimivat hyvin vapaasti Irakin ilmatilassa. Hyökkääjän lyöminen on erittäin vaikea, ellei mahdoton haaste tilanteessa, jossa puolustaja ei voi käyttää ilmatilaansa, epäsuoraa aseistustaan tai liikuttaa joukkojaan. Vastustaja ei kykene saavuttamaan samankaltaista tiedusteluylivoiamaa Suomessa, jos ilmapuolustusta ei ole täydellisesti lamautettu.

Lyhyen kantaman ballistisia ohjuksia onnistuttiin tuhoamaan Patriot-ohjuksilla. Toimiva torjuntajärjestelmä on tärkeää myös psykologisesti. Tämä tulisi huomioida pääkaupungin ilmapuolustusta kehitettäessä.

Alueellisen puolustuksen aikana vastustaja hallinnee taisteluenttää. Tämä haittaa joukkojemme tilannekuvan muodostamista. Puolustukseen ryhmitetyt joukot ovat paljolti aiemmin saadun tehtävän ja materiaalin varassa. Täsmäasein vastustaja voinee tuhota painopisteessä olevat joukot, vaikka ne olisi linnoitettu huolellisesti. Näin ollen syvä puolustus ja peräkkäiset puolustusryhmitykset lienevät edullisempia kuin hyvin linnoitetut, mutta selvästi paikannetut puolustusasemat. Puolustusryhmityksen salaaminen ja harhauttaminen on torjuntataistelun kannalta keskeistä.

Mahdollisuudet havaita ja tuhota niin kiinteän kuin liikkuvan johtamisjärjestelmän kohteita ovat lisääntyneet. Jos kohde havaitaan, se voidaan yleensä tuhota. Huomio tulee kiinnittää siihen, että johtamispaikkoja ei havaita. Tämä edellyttää sitä, että ne eivät säteile eikä niiden alueelle kohdistu silmiinpistävää liikennettä.

Irakin sodassa hyökkääjä valmistautui operaatioon useiden vuosien ajan. Puolustaja ei kyennyt käyttämään aikaa poliittisten ja sotilaallisten valmistelujen toteuttamiseen, vaan jäi ratkaisevasti alakynteeseen kaikilla rintamilla.

Eräissä dokumentoidussa taistelussa irakilaiset panssarijoukot olivat taktisesti hyvissä väijytysasemissa ja amerikkalaisten kärki ajoi väijytykseen. Irakilaiset avasivat tulen, mutta huonosta osumatarkkuudesta johtuen tulitus ei osunut yhteenkään amerikkalaisvaunuun. Koulutustasolla oli sodassa keskeinen merkitys. Koulutus lisää tehoa, mutta ei korvaa esimerkiksi sitä, että panssaritorjunta-aseet eivät läpäise panssarivaunua. **Operaatio-
taidon, taktiikan, sotavarustuksen ja koulutuksen tasapainoinen
kehittäminen on tärkeää.**

Puolustusvoimien kehittämisessä on viime aikoina ollut joitakin keskeisiä periaatteita:

- vahva ilmapuolustus
- toimiva johtamisjärjestelmä
- alueellisen puolustusjärjestelmän säilyttäminen
- tulivoimaiset ja iskukykyiset valmiusprikaatit

- korkean maanpuolustustahdon ylläpito
- taistelukoulutuksen kehittäminen

Ilman itsetyytyväisyyttä voidaan todeta, että puolustusvoimia on kehitetty, ainakin Irakin sodasta saatujen kokemusten mukaan, oikeaan suuntaan.

Yleisesikuntamajuri, filosofian maisteri Kaarle Lagerstam palvelee Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksella pääopettajana ja Strategian laitoksen Irak-seurantaryhmän johtajana. Hänen erityisenä tutkimusalueenaan ovat Euroopan sotilaallisen rakenteen muutokseen vaikuttavat tekijät sekä Yhdysvaltain turvallisuuspolitiikka.

Yleisesikuntakomentajakapteeni Juha-Antero Puistola palvelee Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksella opettajana ja Strategian laitoksen Irak-seurantaryhmän jäsenenä. Hänen erityisenä tutkimusalueenaan ovat Euroopan Unionin voimanprojisoimiskyky sekä eri valtioiden meristrategiat.

Viitteet

- ¹ Jane's Intelligence Review, Volume 15 Number 07 July 2003, s. 8. Jane's:n antaman ajankohdan lisäksi hyökkäyspäätöksen tekoehdestä on monia arveluja. Mm. YK:n asetarkastusryhmää aiemmin johtanut yhdysvaltalainen republikaani Scott Ritter ilmaisi syyskuussa 2002 paheksuntansa sen johdosta, että Bushin hallinto oli jo tehnyt päätöksen hyökkäyksestä.
- ² Joukkojen määrästä ja kokoonpanoista keskusteltiin kiivaasti ainakin toukokuusta 2002 alkaen. Pienimmillään joukkomääräksi esitettiin 50 000 taistelijaa ja suurimmat arvioluvut olivat jopa 400 000. Saavutettu ”kompromissi” mahdollisti hyökkäyksen aloittamisen ja joukkojen lisäkuljetukset operaation aikana. Tästä käytettiin termiä ”rolling start”.
- ³ Proceedings, Sea Power 21 Series: Part VII-Sea Warrior, June 2003, s. 34-37. Turkin ja Saudi-Arabian ilmatilan käyttö oli erityisesti ilmatankkauksen kannalta merkittävää. Kun valtiot ilmoittivat, etteivät niiden kentät olleet liittouman käytössä, jouduttiin ilmatankkauskoneiden kiertoa toiminta-alueella nopeuttamaan pidempien lentomatkojen vuoksi.
- ⁴ Operation Iraqi Freedom – by the Numbers sekä Air Forces Monthly, August 2003, Issue 185, s. 26-29.
- ⁵ Erikoisjoukkojen toiminnasta, toiminnan tuloksista tai tappioista ei ole toistaiseksi luotettavaa julkista tietoa. Joukkojen toiminta on kuitenkin monipuolista alkaen suhteiden luomisesta ja tiedustelusta päätyen varsinaisiin taistelu tehtäviin. Nykytekniikka paikantamislaitteineen ja hyvine viestiyhteyksineen mahdollistaa ilmatuen käytön ja korvaa mukana kuljetettavan raskaan kaluston.
- ⁶ Irakin eliittiyksiköt muodostuivat vapaaehtoisista taistelijoista, jotka olivat syntyperältään luotettavista klaaneista. Eliittiyksiköillä oli tavallisia joukkoja parempi varustus, koulutus, ruoka ja palkka. Näistä tekijöistä ja osittaisesta fanaattisuudestaan huolimatta eliittiyksiköt eivät kyenneet torjumaan liittouman yksiköitä.
- ⁷ Turkin kautta suunniteltiin käytettäväksi 4 Jalkaväkidivisioonaa, jonka kirjavahvuus on alle 20 000 taistelijaa. Julkisuudessa esiintyneet miesluvut vaikuttavat siten suurilta ja voivat olla ainakin osittain tahallaan liioiteltuja.
- ⁸ Jane's Intelligence Review, Volume 15 Number 07 July 2003, s. 8. Vrt. Der Spiegel, Nr.30/21.7.03, s. 108-114. Hyökkäyssuunnitelmia, tavoitteita ja menetelmiä vuodatettiin julkisuuteen runsaasti. Erilaisia arvioita hyökkäyksen kulusta esitettiin lukuisissa arvovaltaisissa lähteissä. Tekstissä esitetyn suunnitelman sotilaallinen osa oli esillä mm. marraskuussa International Herald Tribune:ssa. Monissa lähteissä Yhdysvaltain ainoaksi strategiseksi tavoitteeksi on kovin yksipuolisesti väitetty vain öljynsaannin turvaamista.
- ⁹ Mm. Washington Post esitteli suunnitelman, jonka mukaan pääosa ilmaiskusta tapahtuisi maahyökkäyksen alkamisen jälkeen. Useimmissa arvioissa kuitenkin odotettiin sodan alkavan voimakkailla ilmapommituksilla.
- ¹⁰ Gordesman 21.7.03, s.56
- ¹¹ Jane's Intelligence Review, July 2003, s. 8
- ¹² Pohjois-Irakin operaatioilla oli myös suuri poliittinen merkitys. Yhdysvaltain johto halusi pitää Turkin pois alueelta ja Turkki taas pelkäsi kurdien havittelevan itsenäistä kurdivaltiota, mikäli nämä pääsisivät operoimaan itsenäisesti.
- ¹³ Irakin informaatioministerin oikea nimi oli Mohammed Saeed al-Sahhaf, mutta julkisuudessa häntä alettiin kutsua yhä useammin nimellä Comical Ali pahamaineisen Chemical Alin esimerkin mukaisesti. Koomisen Alin kohtalo oli pitkään epäselvä ja hänen huhuttiin jopa tehneen itsemurhan. Nämä luulot kumoutuivat, kun hän palasi julkisuuteen kesällä 2003.

Mohammed Saeed al-Sahhafin tiedostustilaisuudet olivat erittäin suosittuja ympäri maailmaa ja liittouman sodanjohdonkin kerrotaan katsoneen ne poikkeuksetta.

- ¹⁴ Ali Hassan al-Majid oli merkittävä henkilö sekä Saddam Husseinin sukulaisena että Baath-puolueen jäsenenä. Hän oli jonkin aikaa Kuwaitin kuvernööri, ennen siirtymistään sisäisten asioiden ministeriksi 1990. Saddamin tyttären aviopuolisot olivat hänen veljenpoikiaan ja näiden tehtyä surullisen loikkausyrityksensä länteen 1995 Ali Hassan al-Majid huolehti henkilökohtaisesti siitä, että pojat ja näiden isä, hänen veljensä, surmattiin. Saddamin tyttäret syyttävät häntä tapauksesta edelleen. 15.3.2003 hänet määrättiin Irakin ”eteläisen maanpuolustusalueen” komentajaksi. Hänen epäiltiin saaneen surmansa 6.4.2003.
- ¹⁵ Defence Helicopter, Volume 22 No 3, June/July 2003, s. 18-21. Amerikkalaisilla ei ollut esimerkiksi Somalian operaatiosta miellyttäviä kokemuksia taisteluhelikopterien käytöstä kaupunkialueella.
- ¹⁶ Merijalkaväki vapautti seitsemän amerikkalaista sotavankia 13.4.2003 Samarran kaupungista 120 kilometriä Bagdadista pohjoiseen. Vapautettujen joukossa oli 23.3. vangiksi jääneet ja kaksi helikopterilentäjiä. Vankeja oli kuulusteltu ja jonkin verran kolhittu, mutta pääosin kohtelu oli ollut hyvää.
- ¹⁷ Erityisesti Ison-Britannian puolustusministeriötä ryöpytettiin joukkojen keskitysvaiheessa, koska sotilaat olivat joutuneet täydentämään valtion jakamia varusteita itse ostamallaan tavikkeilla. Myös Yhdysvaltain merijalkaväen taistelijat täydensivät varustustaan ostamalla mm. GPS-paikannuslaitteita.
- ¹⁸ The Pentagon’s Force-Transformation Director Comments on What Worked and What Didn’t In Iraq. http://www.aviationnow.com/avnow/news/channel_awst_story.jst?id=news/04283iraq...
- ¹⁹ Time.com: TIME Magazine. Sunday, May 04,2003. What Ever Happened to the Republican Guard, s 3-5
- ²⁰ International Herald Tribune, Monday, August 11, 2003, s.1 : ”Hashem’s ministry was never bombed by the United States during the war, and the Pentagon’s decision not to knock Iraqi broadcasting off the air permitted him to appear on television with what some Iraqi exiles have called a veiled signal to troops that they should not fight the invading allies.” Kenraali sultaanin Hashem Ahmed al-Tai oli Irakin puolustusministeri.

The authors are Kaarle Lagerstam and Juha-Antero Puistola.

Major G.S., Master of Arts Kaarle Lagerstam works at the Department of strategic studies at the National Defence College as a head teacher of strategy. He is a member of Iraq follow-up group of the National Defence College. His specialities are the military doctrine of the United States and the military structure of Europe. Lieutenant Commander G.S. Juha-Antero Puistola works at the same department as a teacher of strategy. He is a member of Iraq follow-up group. His specialities are the power projection capabilities of the European Union and Maritime strategies of different nations.

Abstract**IN THREE WEEKS TO BAGHDAD - THE IRAQ WAR 2003***Kaarle Lagerstam, Major G.S., MA**Juha-Antero Puistola, Lieutenant Commander G.S*

Any attempt to analyse the Iraq War will, at least for now, suffer from a lack of thorough independent studies of the matter. The fog of war is still heavily present. Never the less it is still possible to draw some conclusions about many of the lessons of the war.

**WHY DID THE COALITION SUCCEED
AND WHY THE IRAQIS FAIL ?**

During the last five years the United States has fought wars in Kosovo, Afghanistan and Iraq. Militarily all these conflicts have been successful. One has to keep in mind that the adversaries were both politically and otherwise weak. So we can not draw direct conclusions for Finland out from the recent success of the US.

Some cornerstones of the coalition successes can be found:

- Planning and executing of the plans was very flexible process.
- Plans were made in network centric environment allowing the participating of every level of the military structure.
- JOINT-operations were conducted in a precise matter allowing rapid speed.
- Coalition forces used highly effective personal protection including body armour and kevlar helmets.
- The main part of the attacking troops maintained their tempo even during darkness and bad weather because of the night vision equipment, GPS-systems and advanced logistics.
- Aerial refuelling allowed coalition airplanes to stay longer over the target area. The new weapons technology and precise weapons allowed more accurate and prompt bombing missions "on demand".
- The overall ability to combine rapid movement and accurate firepower played the most important role.

The offensive was conducted with some new principles. The coalition adopted a so-called "effects based concept" as the main idea of the warfare. This means in short that the attacker chose the time and the place of the fights and above all chose the right tools to fight them. The destruction of the infrastructure or killing of the enemy soldiers was not the main effort of the attacker. Instead they hit to the weak points of the defender with various methods. Those methods included bribery, threats and so on.

The Iraqis did not use all of their possible counter methods. They did not:

- Blow up the bridges.
- Flood southeast Iraq.
- Use mines in a systematic way.
- Even try to use their Air Force.
- Use weapons of the mass destruction (if they had any)

But they:

- Conducted badly planned counterattacks in the open desert.
- Kept too many troops in the northern Iraq.

At this point it looks as if the main body of the Iraq army simply did not fight. There are at least some reasons for that:

- Saddam Hussein's government was hated.
- The Iraqi people were divided into hostile ethnic groups.
- The coalition supremacy over the defender was far too great.
- The command and control infrastructure collapsed (was destroyed).
- The troops were poorly trained and badly motivated.
- The coalition information warfare was successful.

WHAT WE SHOULD LEARN FROM THE WAR IN IRAQ

The overall political situation, forces used and conditions in Iraq differs greatly from Finland. There are still some basic conclusions to be drawn:

- The overall importance of air defence is constantly growing.
- We should be able to use our own airspace at least during the main efforts.
- We must be able to destroy the opponent's main battle tanks. The necessary weapons should be available at least in the company level.
- Territorial defence should be planned so that the counterattacks may be directed against the weak points of the attacker. Not against the hard edge of the attack.
- Mine laying is an essential part of defence.
- Well-organized guerrilla warfare will delay and obstruct the attacker.

What we should have in the future is actually pretty much of the same as we have developed during the last few years:

- Strong air defence.
- Hardened command and control system.
- Well-organized territorial defence.
- High readiness brigades with substantial firepower and mobility.
- Will to fight and to defend our country.
- Advanced combat training.